

A Magyar Egészségügyi Szakdolgozói Kamara Etikai Kollégiumának

A hajléktalan betegek ápolói (szakdolgozói) ellátásának legfontosabb etikai kérdései tárgyában kialakított

1/2009. számú állásfoglalásának
2. számú melléklete

A hajléktalan betegek ellátásához fűződő ápolói attitűd

*A hajléktalan betegek ápolói ellátásának
etikai problémái tárgykörben*

*2008. július 3-5. között végzett vizsgálat
adatainak elemzése.*

MESZK Etikai Kollégiuma

Pilóta-tanulmány

- A vizsgálatot megelőzően 38 önként jelentkező szakdolgozó töltött ki kérdőívet, mely néhány általános adatot érintő kérdéscsoporton kívül a hajléktalanságról, a hajléktalanokról, hajléktalan betegekről kialakított társadalmi és egyéni véleményekre irányult.
- Ezen kérdőív zárt, de főleg nyitott kérdéseket tartalmazott.

Pilóta-tanulmány

- Legfőbb céljait teljesítette a tanulmány, miszerint
 1. egyfajta felületes, de átfogó képet kaptunk az ápolók hajléktalanokhoz, hajléktalan betegekhez fűződő beállítódásáról,
 2. a kérdésekre adott válaszok alkalmasak voltak arra, hogy alapul szolgáljanak a későbbi vizsgálatban alkalmazott attitűd skálák meghatározásainak (itemeinek) az összeállításához.

Minta, mintaválasztás

- **Minta:** 2008. július 3-5. között, a Szakdolgozói Országos Konferencián, Kaposváron résztvevő kollégák közül a kérdőív kitöltésére vállalkozó egészségügyi szakdolgozók
- **Felmérés módszere:** kérdőív
 - 243 db kiosztott (és visszaérkezett) kérdőív,
 - teljesen értékelhetetlen 1 db
 - a kérdőív zárt kérdéseket, attitűdmérő rangsorkálákat és szituációkhoz kapcsolódó egyértelmű válaszlehetőségeket tartalmazott

A kérdőív felépítése

Általános kérdések

A hajléktalanságról alkotott kép

1. Likert-féle attitűdskála alkalmazása, mellyel azokat az indikátorokat tudjuk kiemelni, melyek leginkább jellemzik az ápolói sokaság hajléktalanságról alkotott véleményét.
 - Állítás – skála: teljesen egyetért – egyetért – nem ért egyet – egyáltalán nem ért egyet – nem tudja eldönteni.
2. Módosított Bogardus-féle társadalmi távolság-skála: a hajléktalanokhoz való kapcsolat mérésére:
 - Válaszlehetőségek: igen – nem – nem tudja – nincs válasz

A kérdőív felépítése (folyt.)

A hajléktalan beteg ápolásával kapcsolatos beállítódás

1. Likert-féle attitűdskála alkalmazása az ápolók etikai beállítódását tartalmazza a hajléktalan beteg ápolásával kapcsolatosan.
 - Állítás – skála: teljesen egyetért – egyetért – nem ért egyet – egyáltalán nem ért egyet – nem tudja eldönteni.
2. Szituáció felvázolása, majd vélemény kérése – sztereotípiák vizsgálata
 - egyetért – nem ért egyet
 - felismer-e sérelmeket, vagy nem

A feldolgozás módszere

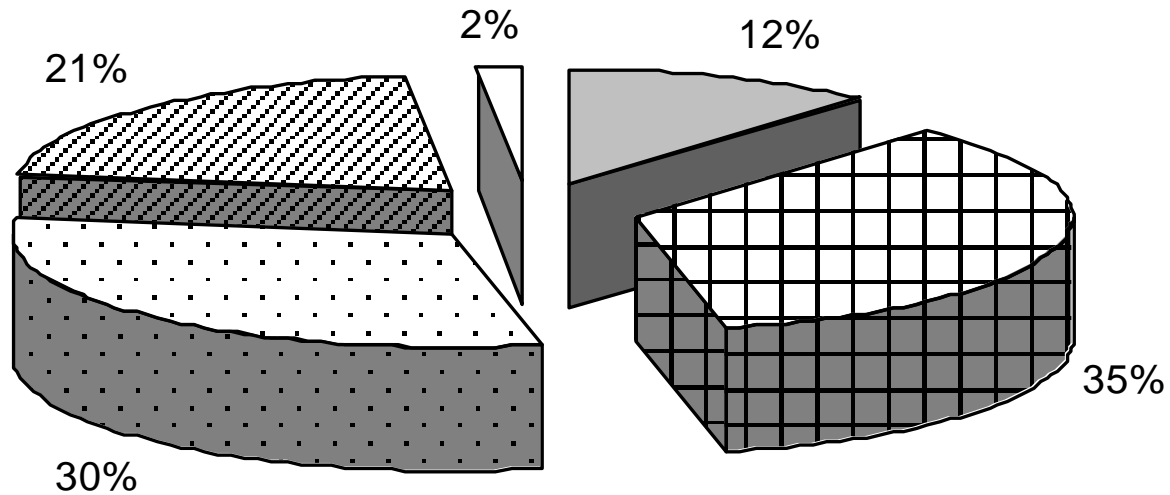
Microsoft Excell program alkalmazása

Matematikai statisztika módszerek:

- gyakoriság vizsgálat (megoszlási viszonyszámok)
- súlyozott számtani átlag
- Spearman-féle rangkorreláció
- függetlenség vizsgálat (Khi-négyzet próba)

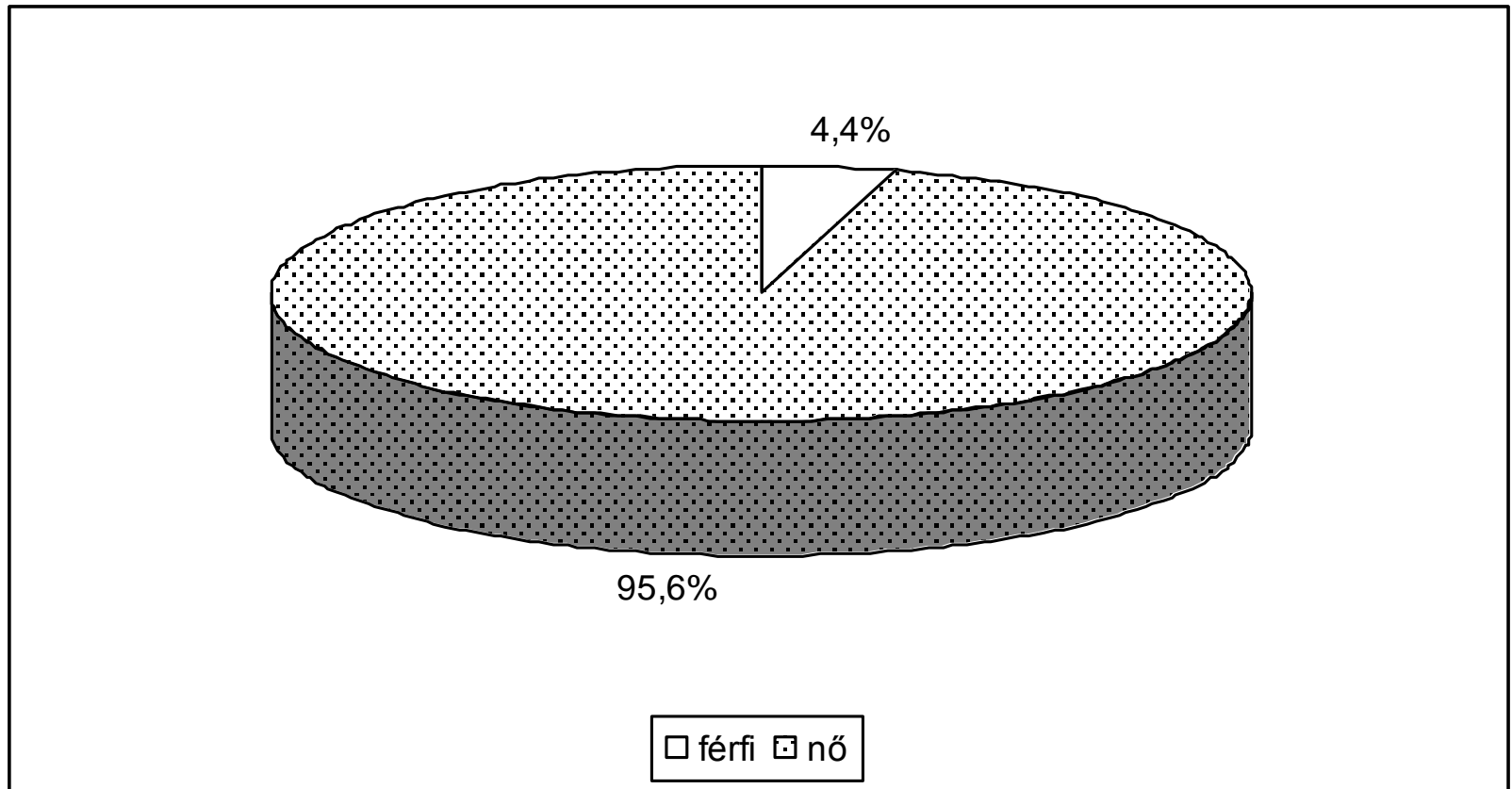
EREDMÉNYEK

Életkor szerinti megoszlás (%), N=240

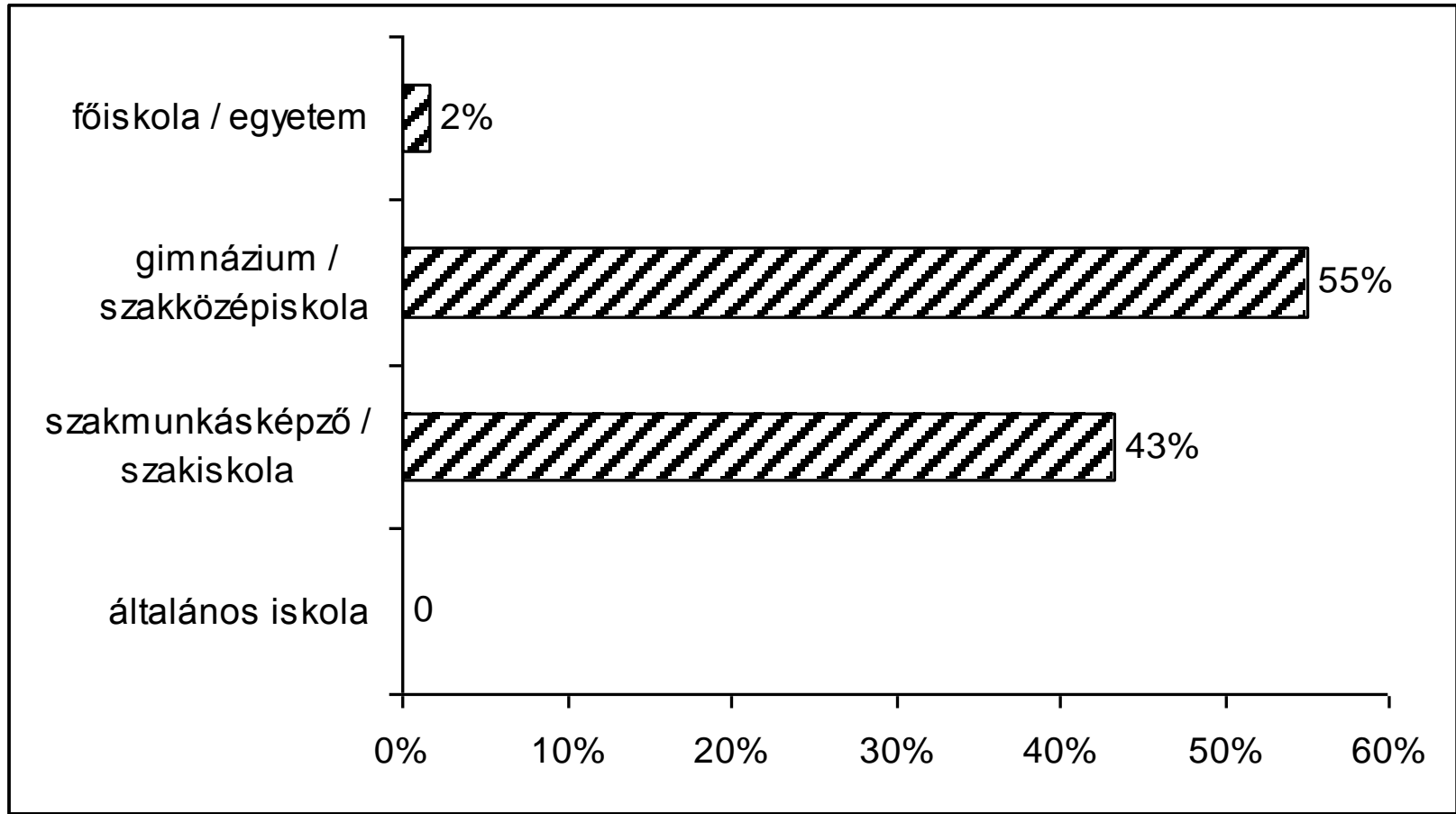

■ 29 év alatt □ 30-39 év ▣ 40-49 év ▤ 50-59 év □ 60 év felett

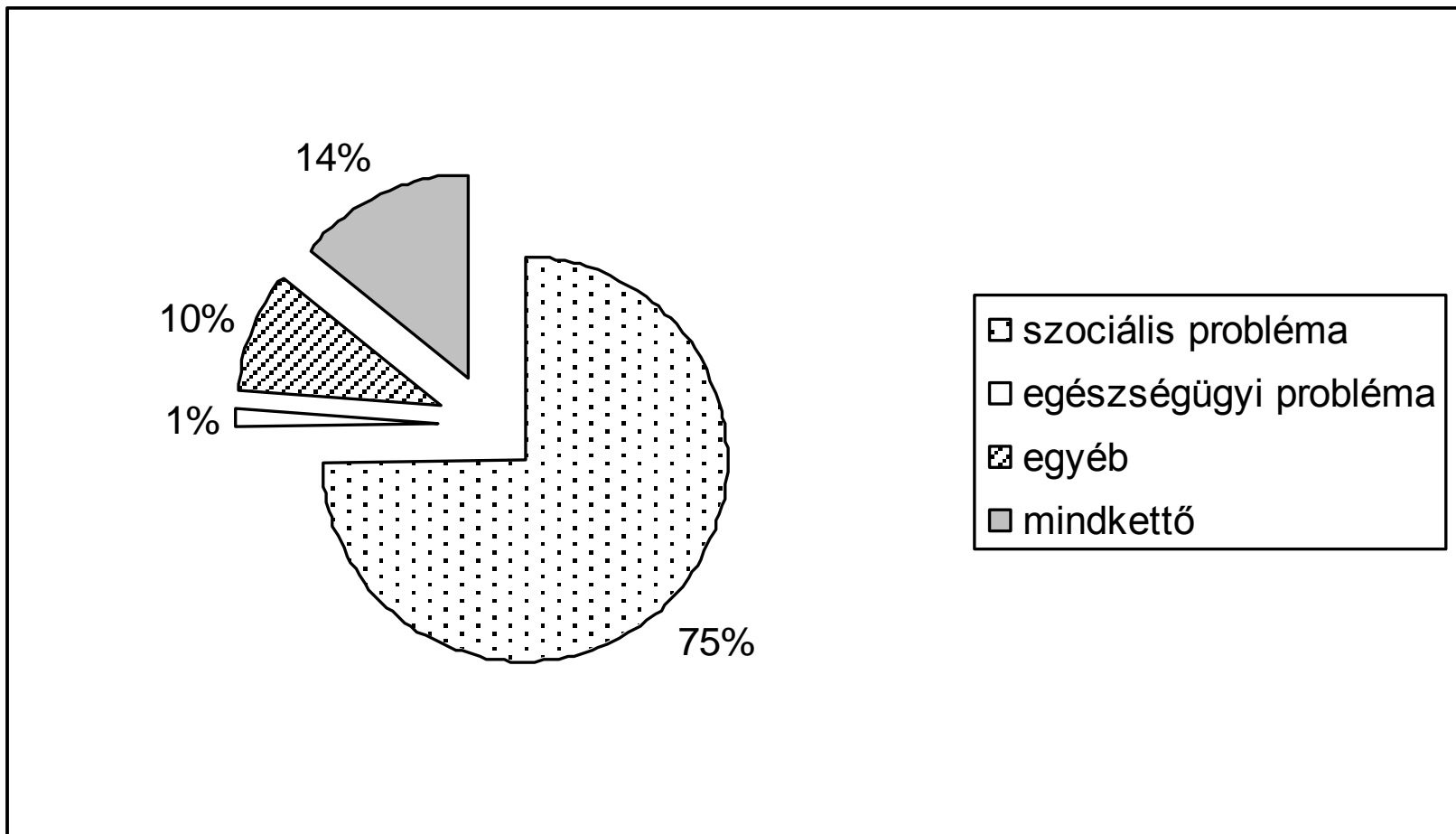
A válaszadók nemek szerinti megoszlása (%), N=229

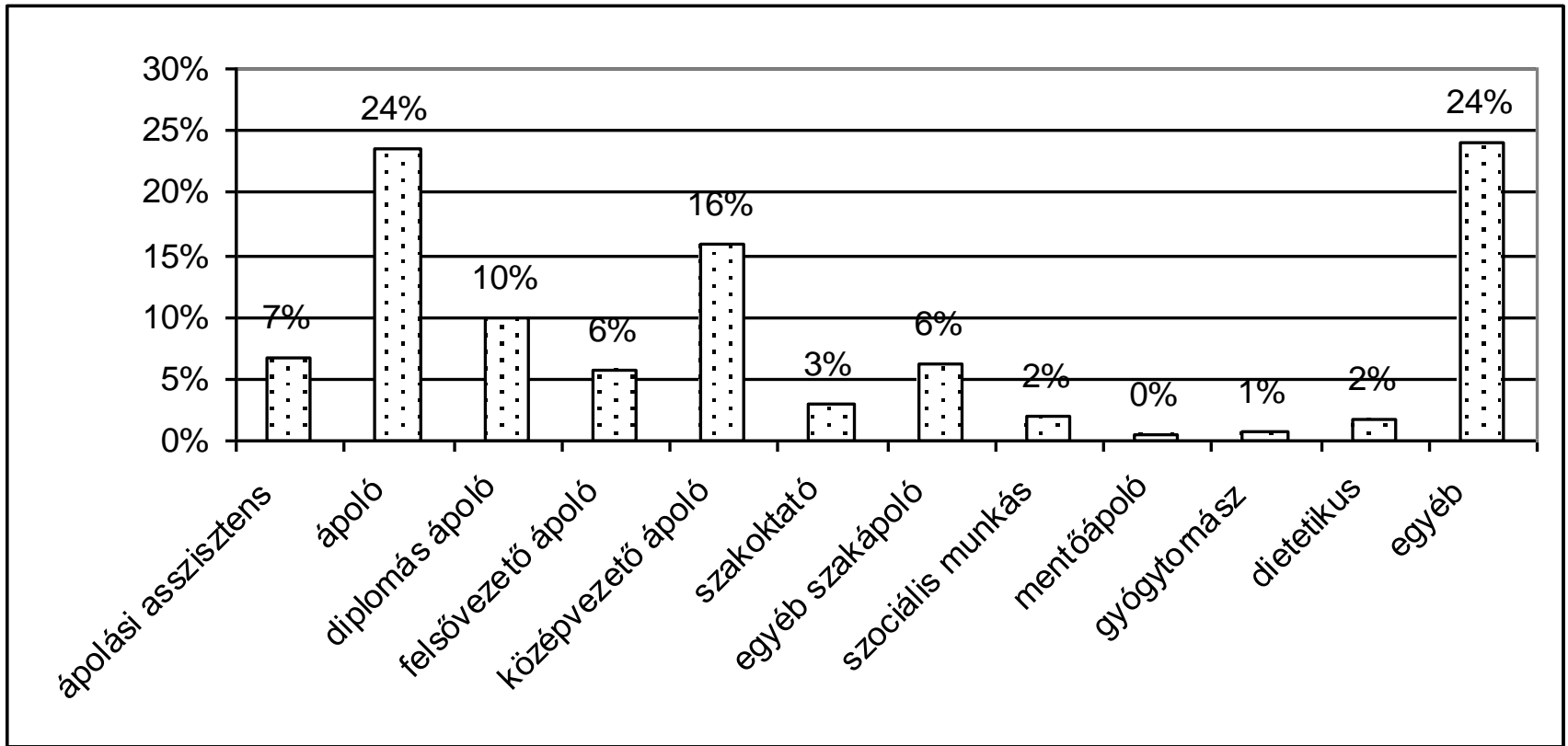
Iskolai végzettség szerinti megoszlás (%), N=240

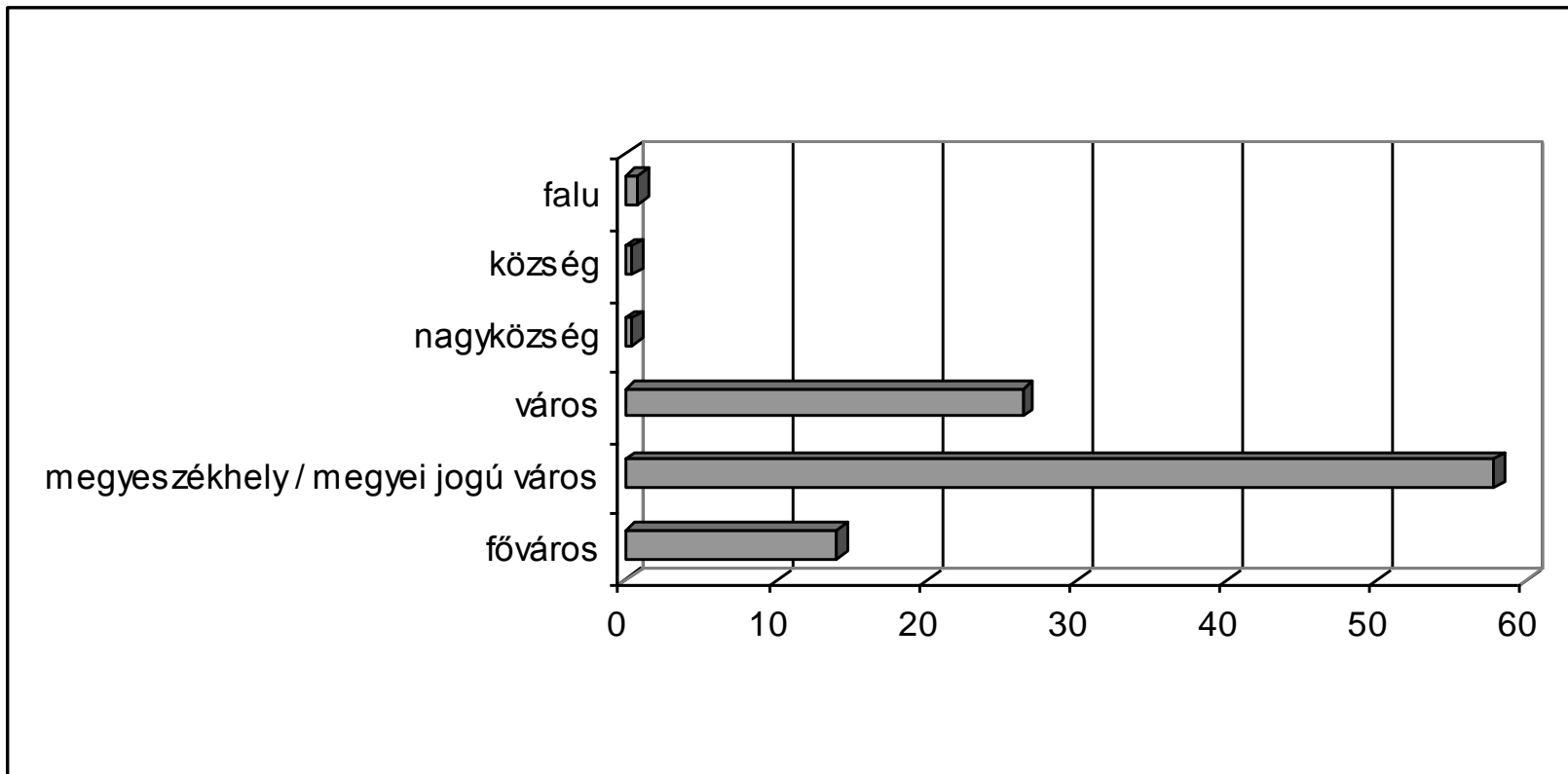
A hajléktalanság probléma-megítélésének megoszlása (%), N=242

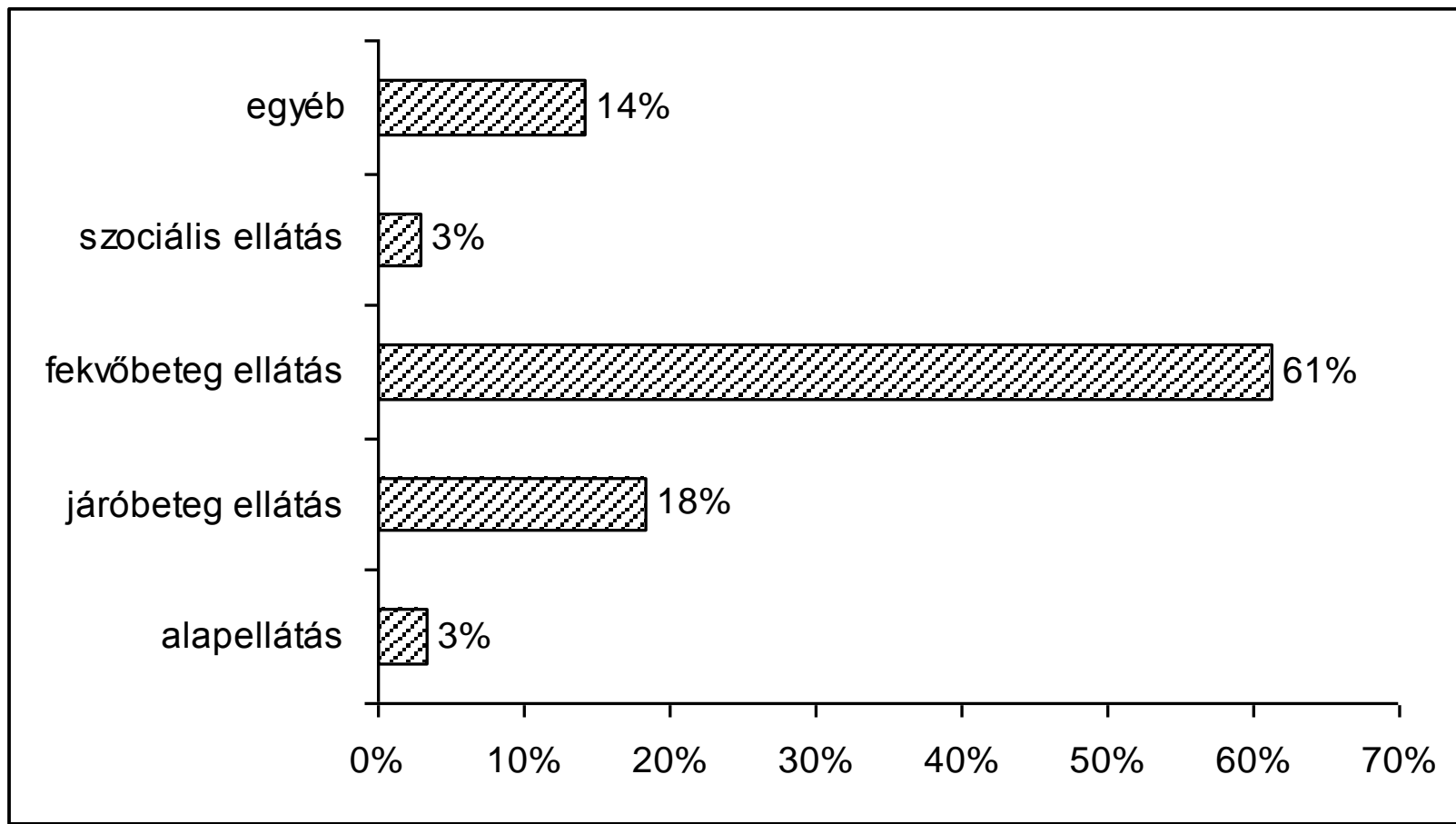
Munkakör szerinti megoszlás (%), N=241

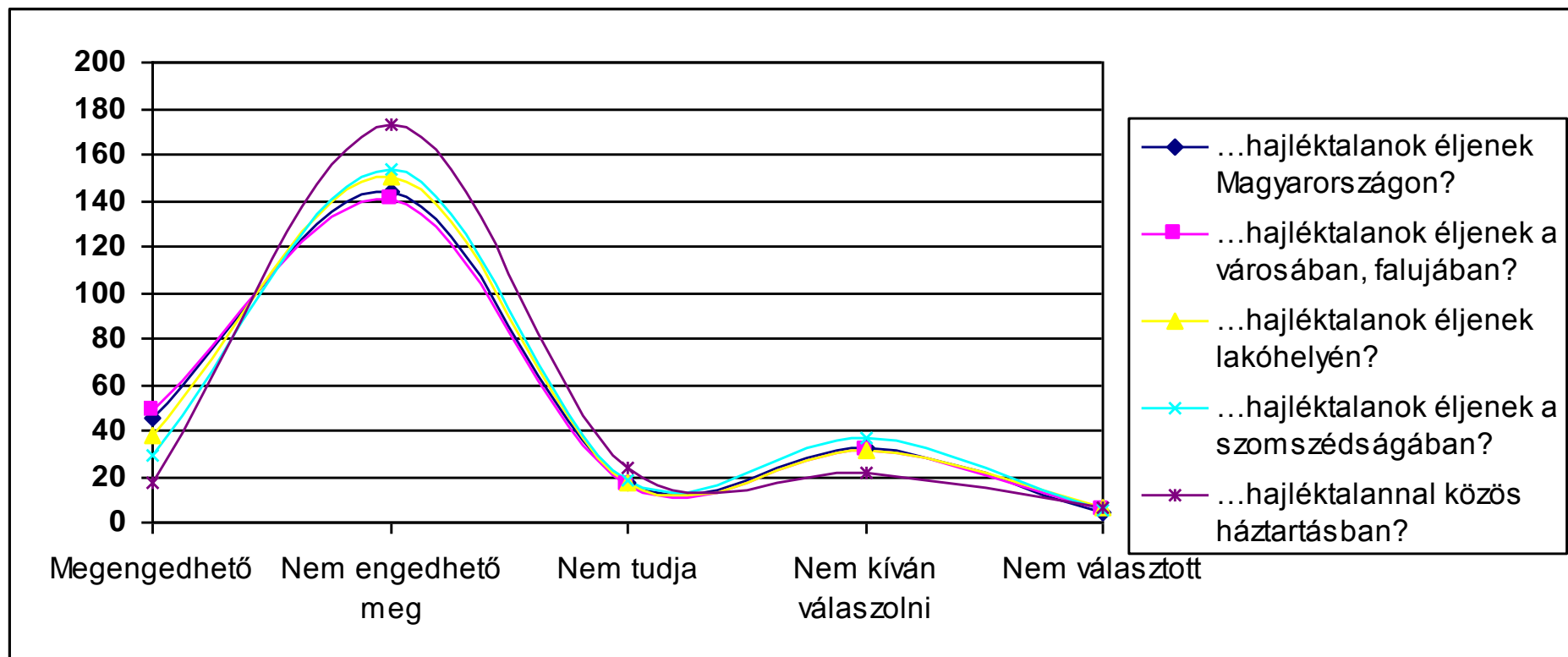
Település szerinti megoszlás (%), N=242

Az egészségügyi ellátórendszerben való foglalkoztatás szerinti megoszlás (%), N=240

Társadalmi távolságmérő (Bogardus-féle) skála ábrázolása (fő), N=242

Az eddigiek megbeszélése

- A kérdőívet kitöltők kétharmada (65 %) középkorú, zömében nőnemű szakdolgozó.
- A hajléktalanságot 75 %-ban szociális problémának ítélik meg (Zrínyi, Balogh szerint $p < 0,001$)
- A megkérdezettek több, mint 90 %-a városban, megyeszékhelyen, vagy a fővárosban dolgozik → van tapasztalatuk a hajléktalan beteg ellátásában
- A válaszok $\frac{3}{4}$ -ed részében egyértelműen látható a társadalmi távolságtartás,
- A kérdés háritása (nem válaszol) szintén távolságtartásra utal.

Az ápoló véleményének megoszlása – a társadalom tagjaként (fő), N=242

		Objektív súlyozott átlag	Szubjektív súlyozott átlag	Eltérés mértéke
1.	Egy hajléktalan életének minden pillanata nehézség.	1,724576	1,724576	0
2.	Egy hajléktalan az alapvető és a szociális szükségleteit nem tudja kielégíteni.	1,805907	1,805907	0
3.	A társadalom tagjai részéről egy hajléktalan negatív előítéletekkel találkozik.	1,728033	1,728033	0
4.	A hajléktalanok a nem hajléktalanokkal szemben alapvetően udvariasak és békések.	2,755556	2,551111	0,204
5.	A hajléktalanok ellátása során az esélyegyenlőség elve az egészségügy minden területén érvényesül.	2,601695	2,398305	0,203
6.	Ha egy hajléktalan pénzt kér, természetes, hogy adunk neki.	2,956332	2,882096	0,074
7.	Egy hajléktalan ruhával és étellel való megsegítése erkölcsi kötelesség.	2,116379	2,116379	0
8.	Egy hajléktalan csak önmagát okolhatja kialakult helyzetéért.	2,862832	2,137168	0,73
9.	Minden hajléktalan szenvedélybeteg ▪	2,858407	2,141593	0,72
10.	Akárki válhat hajléktalanná.	1,869198	1,869198	0

Az ápoló véleményének megoszlása – az ápolás szemszögéből (fő), N=242

		Objektív súlyozott átlag	Szubjektív súlyozott átlag	Eltérés mértéke
1.	A hajléktalan beteg a közösségi normáknak nem tud megfelelni, ami zavarja a többi beteget.	1,683761	1,683761	0
2.	A hajléktalan beteg egészségügyi ellátása során a legfőbb problémát a hajléktalan negatív hozzáállása, együttműködésének hiánya jelenti.	2,274678	2,725322	-0,451
3.	A hajléktalan beteg a közösségi normáknak nem tud megfelelni, ami zavarja a többi beteget.	2,324561	2,324561	0
4.	A hajléktalan beteg ellátását az egészségügyi szakdolgozók negatív előítéletek nélkül végzik.	2,473684	2,526316	-0,053
5.	Az egy kórteremben elhelyezett hajléktalan és nem hajléktalan betegek között gyakori a konfliktus.	2,278539	2,360731	-0,082
6.	A betegvezetés technikája nem különbözik a hajléktalan és a nem hajléktalan betegek esetében.	2,350877	2,649123	-0,298
7.	A szakképzés során kialakított készségek alkalmassá teszik az egészségügyi szakdolgozót a hajléktalan beteggel való megfelelő bánásmód gyakorlására.	2,113122	2,886878	-0,774
8.	Az ápolás etikai elveinek teljesülése a betegellátás során minden körülmények között elvárható.	1,571429	3,428571	-1,857

Az ápolók hajléktalansággal kapcsolatos attitűdjének elemzése (Likert-féle skálák alapján)

- Az itemek megválasztásakor negatív és pozitív attitűd meghatározás egyaránt szerepel.
- A súlyozott számtani átlag mutatja a rangsornak megfelelő átlagos előfordulást.
- A súlyozott számtani átlag számításánál nem vettük figyelembe a bizonytalan (nem tudja eldönteni) választ adó eseteket.

Az ápolók hajléktalansággal kapcsolatos attitűdjének elemzése (Likert-féle skálák alapján)

- Az értékelésnél objektív/válaszoknak megfelelő (OD) és szubjektív/általános ápolási etikai normák szerint elvárható (SzD) rangsor szerint néztünk átlagot.
- Vizsgáltuk az ezek közötti eltérést: ($E=OD-SzD$)
- Az eltérés jellemzéséhez a következő kritériumokat adtuk meg:
 $0 < E < 0,5 \rightarrow$ kicsi; $0,51 < E < 1 \rightarrow$ közepes; $1,1 < E \rightarrow$ nagy

Az ápolók hajléktalansággal kapcsolatos attitűdjének elemzése (Likert-féle skálák alapján)

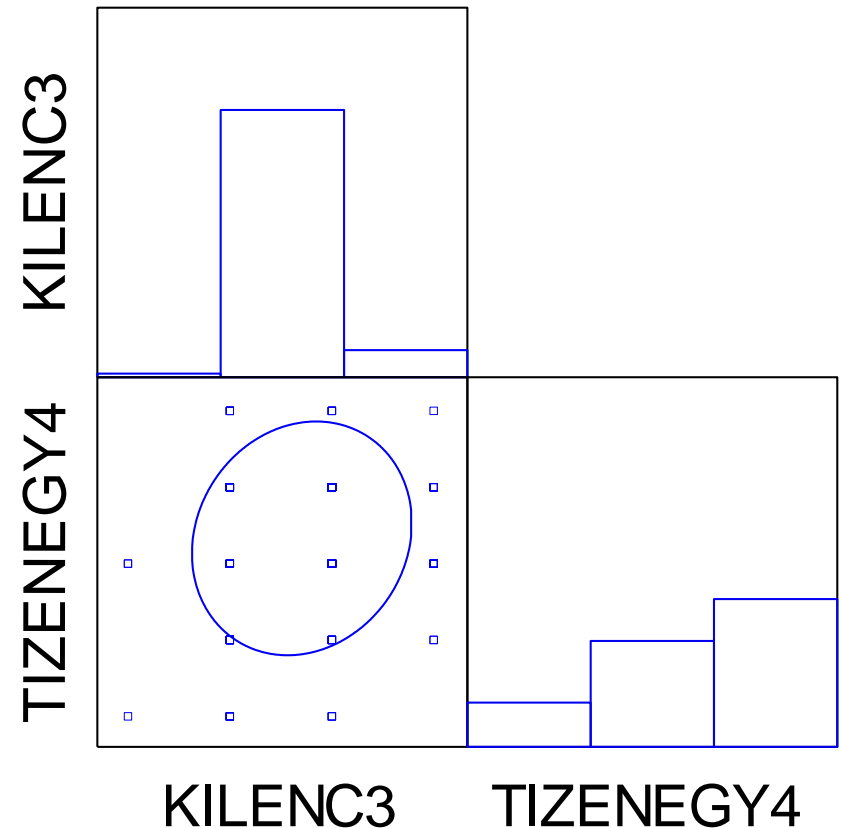
- A válaszadók a társadalom tagja szerepben (10 elem) adott véleményeinek vizsgálatakor 5 elem esetében nem, 3 elem esetében kicsi, 2 elem esetében közepes volt az eltérés.
- A válaszadók az ápoló szerepben, az ápolás szemszögéből (8 elem) adott véleményei már lényeges eltéréseket mutatnak: csupán 2 elem esetében nem volt eltérés, 4 elem esetében kicsi, 1-1 elem esetében pedig közepes és nagy eltérés jelentkezett.

Spearman-féle korrelációs mátrix

	KILENC3	TIZENEGY4
KILENC3	1.000	
TIZENEGY4	0.065	1.000

9/3: A társadalom tagjai részéről egy hajléktalan negatív előítéletekkel találkozik

11/4: A hajléktalan beteg ellátását az egészségügyi szakdolgozók negatív előítéletek nélkül végzik

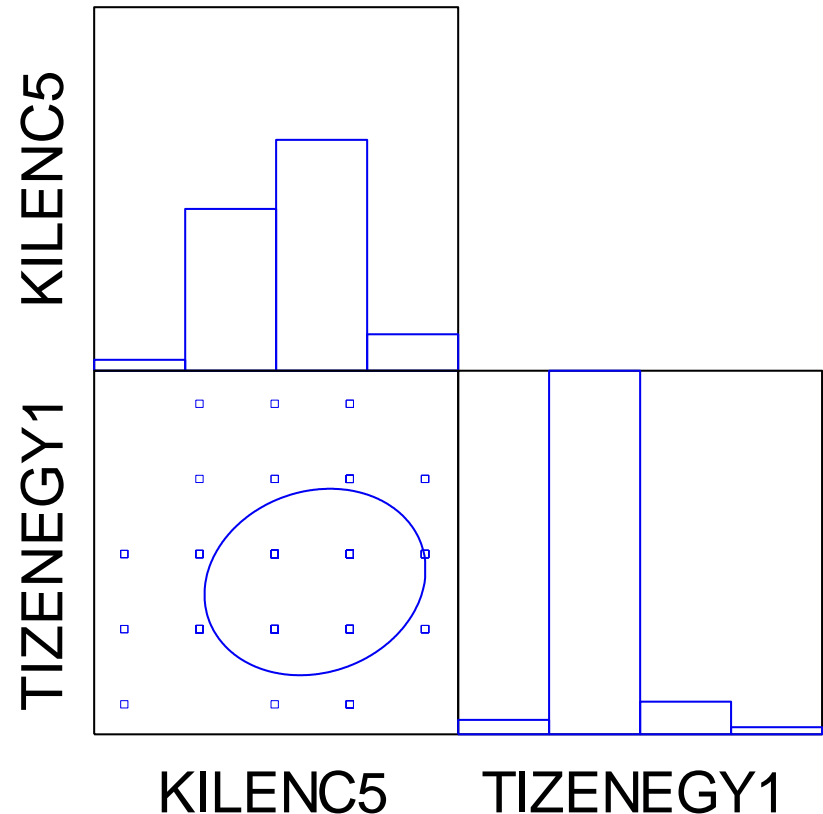

Spearman-féle korrelációs mátrix

	KILENC5	TIZENEGY1
KILENC5	1.000	
TIZENEGY1	0.155	1.000

9/5: A hajléktalanok ellátása során az esélyegyenlőség elve az egészségügy minden területén érvényesül

11/1: A hajléktalan beteg egészségügyi ellátása során a legfőbb problémát az utógondozás jelenti

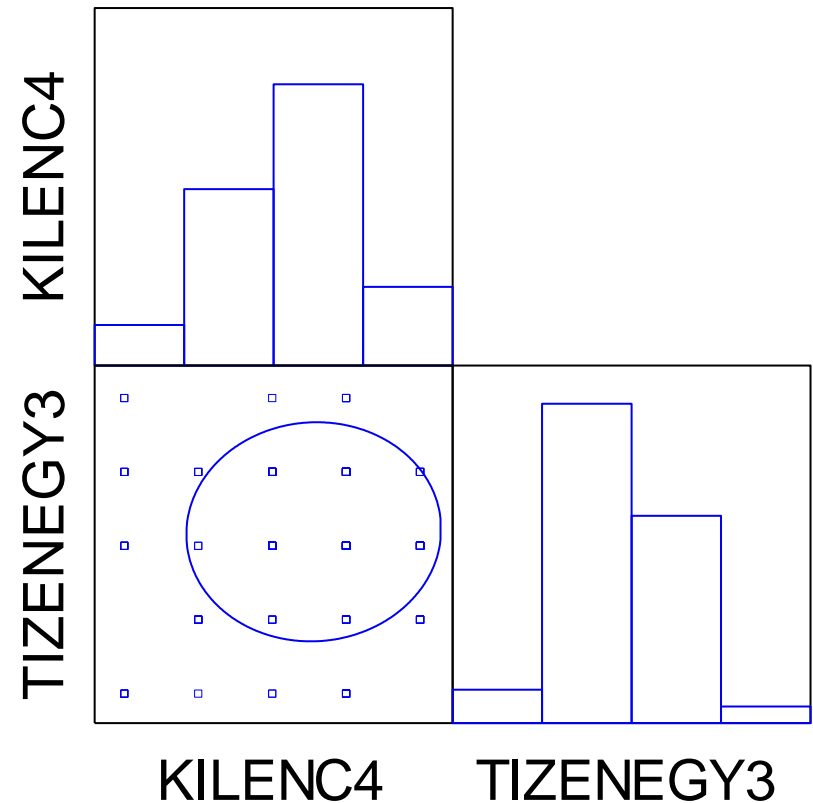

Spearman-féle korrelációs mátrix

	KILENC4	TIZENEGY3
KILENC4	1.000	
TIZENEGY3	-0.040	1.000

9/4: A hajléktalanok a nem hajléktalanokkal szemben alapvetően udvariasak és békések

11/3: A hajléktalan beteg a közösségi normáknak nem tud megfelelni, ami zavarja a többi beteget

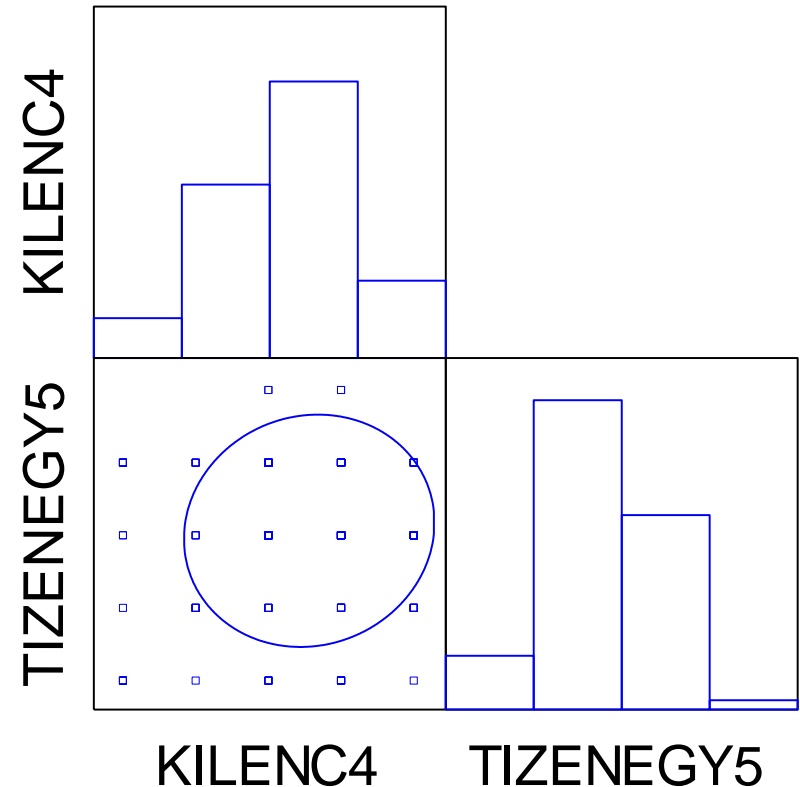

Spearman-féle korrelációs mátrix

	KILENC4	TIZENEGY5
KILENC4	1.000	
TIZENEGY5	-0.010	1.000

9/4: A hajléktalanok a nem hajléktalanokkal szemben alapvetően udvariasak és békések

11/5: Az egy kórteremben elhelyezett hajléktalan és nem hajléktalan betegek között gyakori a konfliktus

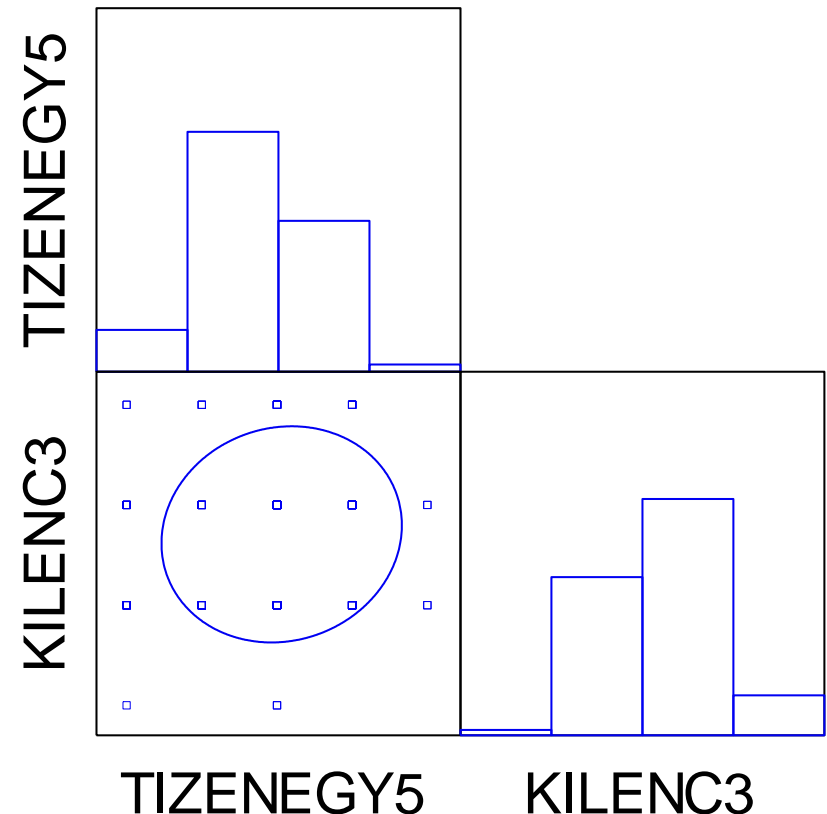

Spearman-féle korrelációs mátrix

	TIZENEGY5	KILENC3
TIZENEGY5	1.000	
KILENC3	0.075	1.000

11/5: Az egy kórteremben elhelyezett hajléktalan és nem hajléktalan betegek között gyakori a konfliktus

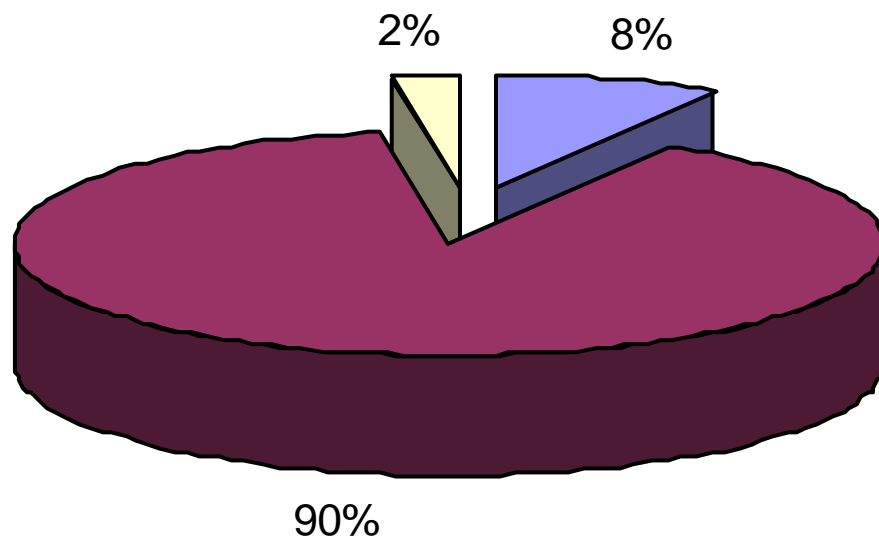
9/3: A társadalom tagjai részéről egy hajléktalan negatív előítéletekkel találkozik

Korreláció analízis

- Kapcsolatokat próbáltunk keresni a társadalom tagjaként, illetve az ápolás szemszögéből megadott itemekre adott válaszok között.
- A kiemelt összehasonlítások egyikében sem találtunk korrelációt.

Az ápoló magatartásának megítélése (%), N=242

■ egyetért ■ nem ért egyet □ nem válaszolt

Frekvencia

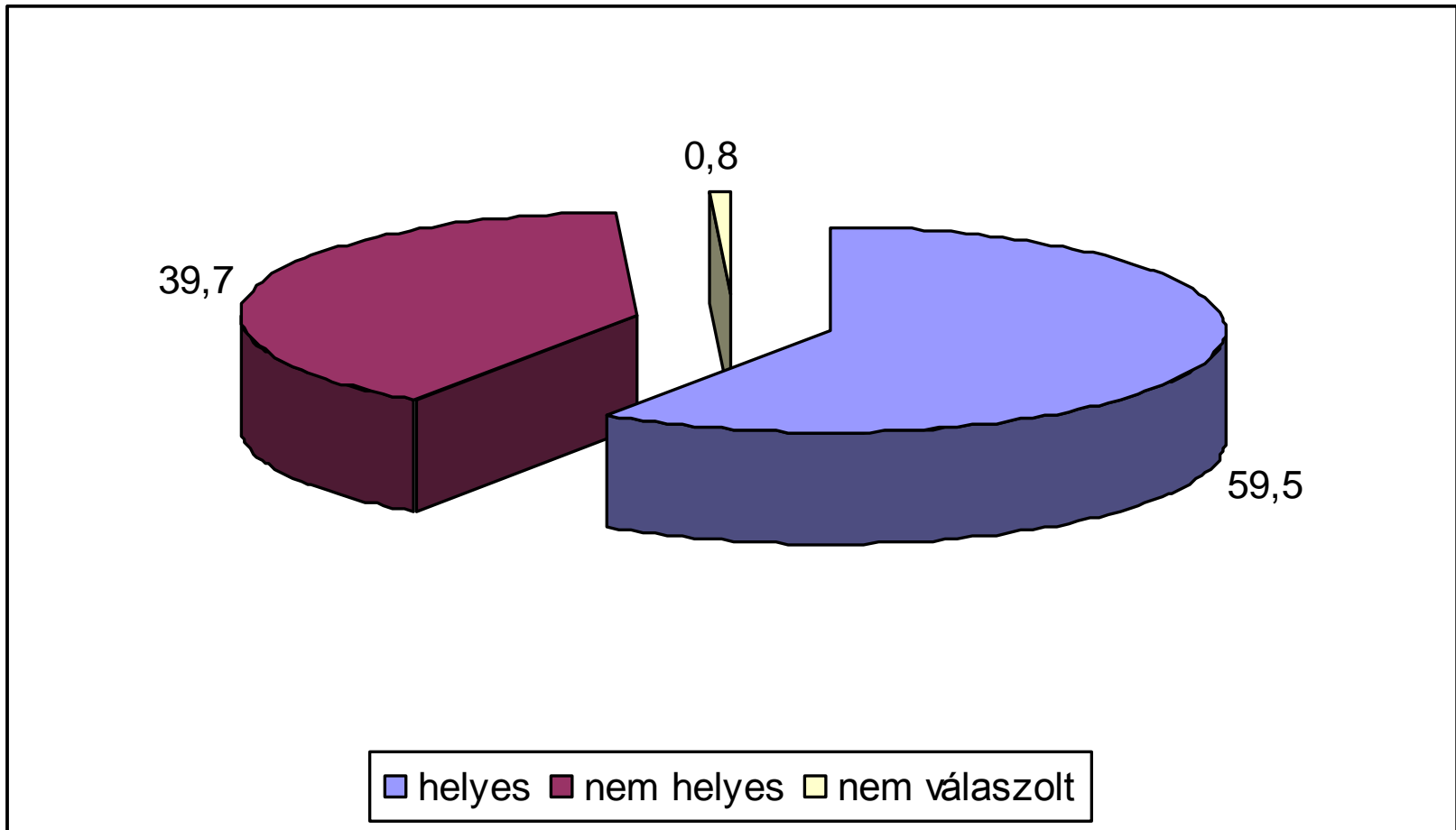
magatartás elem (sor) by 11/4 elem (oszlop)

11/4: A hajléktalan beteg ellátását az egészségügyi szakdolgozók negatív előítéletek nélkül végzik

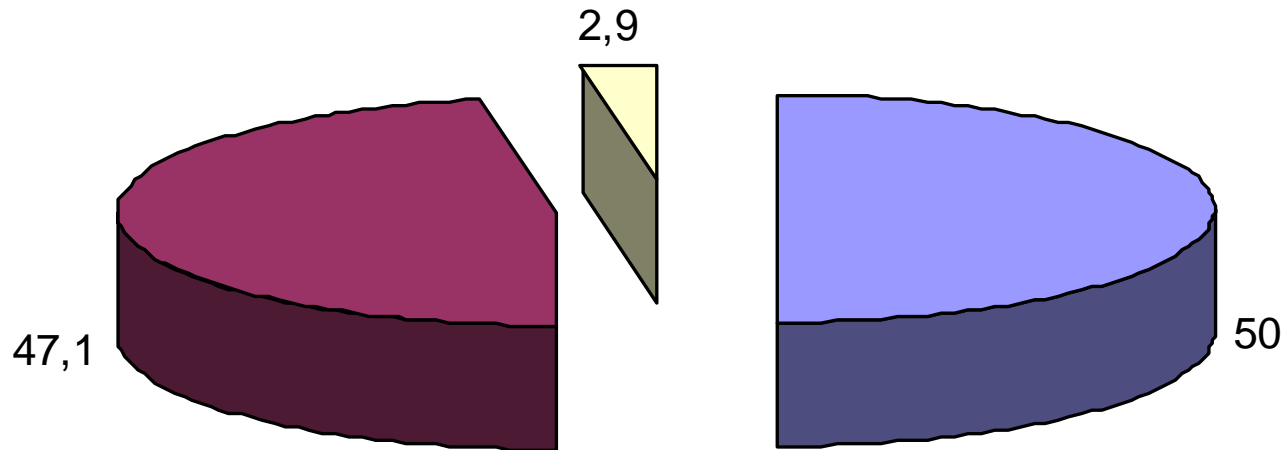
Ápoló magatartása	Nem tudja eldönteni	Teljesen egyet ért	Egyetért	Nem ért egyet	Egyáltalán nem ért egyet	Összes
egyet ért	1	3	8	6	2	20
nem ért egyet	13	17	77	101	8	216
Összes	14	20	85	107	10	236

Test statistic	Value	df	Prob
Pearson Chi-square	4.073	4.000	0.396

Az ápoló eljárásáról alkotott vélemények megoszlása (%), N=237

A beteg magatartásának megítélése (%), N=242

■ jogos ■ jogtalan ■ nem válaszolt

Frekvencia felhábordás (sor) by eljárás (oszlop)

A beteg felhábordása	Helyes ápolói eljárás	Nem helyes ápolói eljárás	Total
jogos	32	88	120
jogtalan	109	5	114
Total	141	93	234

Test statistic	Value	df	Prob
Pearson Chi-square	116.047	1.000	0.000
Fisher exact test (two-tail)			0.000

Szituációk elemzése

A megkérdezett szakdolgozók

- elítélik a negatív megkülönböztetést,
- elismerik a hajléktalan beteg személyiségi jogait,
- a megértő kommunikáció fontosságát hangsúlyozzák,

Ugyanakkor

- ezekkel szemben is feltétlen elsőbbséget biztosítanak az ápolás egyes elveinek érvényesítésére (pl. megfelelő személyi higiéne)

Összefoglalás

Az ápolók magatartásában kettősség észlelhető:

1. A társadalom tagjaként tisztában vannak a hajléktalanság társadalmi problémáival, a hajléktalan ember életmódjával, életvitelével, magatartási normáival, valamint az őket érő atrocitásokkal.
2. Mint ápolók, hivatásuk alapelveit, valamint a szabályok betartását fontosabbnak tartják a hajléktalanok jogainál, ennek megfelelően vesznek részt a hajléktalan beteg ápolásában, és így kezelik a kialakuló beteg-beteg közötti konfliktusokat.

Felhasznált irodalom

- Makzarin Banaji: Rejtőzködő attitűdök és sztereotípiák, Osiris Kiadó, Budapest, 2003
- Ligeti György: Sztereotípiák és előítéletek, In: Társadalmi riport 2006, Szerk.: Kolosi Tamás, Tóth István György, Vukovich György, Tárki, Budapest, 2006. (373-389. o.)
- Claire Seltiz, Marie Jahoda, Marton Deutsch, Stuart W. Cook: Az attitűd skálázása, In: Az attitűd pszichológiai kutatásának kérdései, Szerk.: Halász László, Hunyady György, Marton L. Magda, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1979, (131-175. o.)